

Publiskā iepirkuma reforma

8. faktu lapa JAUNO NOTEIKUMU SOCIĀLIE ASPEKTI

Ar jaunajiem noteikumiem par publisko iepirkumu paredzēts arī sekmēt vides, sociālās iekļautības un inovācijas politiku. Tomēr sociālie aspekti nenozīmē tikai sociālo iekļautību — tie aptver arī atbilstību likumdošanai, kas piemērojama.

- Jaunajās direktīvās tagad iekļauta **horizontāla “sociāla klauzula”**:
 - tā atgādina par principu, ka ir jāievēro vides un sociālās saistības un darba tiesības, kas piemērojamas un izriet no ES tiesībām, valsts tiesībām, koplīgumiem un starptautiskajām tiesībām. Ir svarīgi, lai dalībvalstis un valsts iestādes ievērotu savus tiesiski noteiktos pienākumus vietā, kur tiek veikti darbi vai sniegti pakalpojumi;
 - uzņēmumu, kas nepilda attiecīgos pienākumus, varēs izslēgt no dalības publiskā iepirkuma procedūrās;
 - valsts iestādēm būs pienākums izslēgt visus piedāvājumus, kuru cena ir nenormāla zema, ja izrādās, ka tas saistīts ar to, ka netiek ievērotas vides un sociālās saistības vai darba tiesības, kas izriet no ES tiesībām, valsts tiesībām, koplīgumiem vai starptautiskajām tiesībām. Runa ir par jaunu instrumentu cīņai pret sociālo dempingu.
- Publiskajā iepirkumā var paredzēt **sociālos kritērijus**:
 - līdz ar to publiskie pircēji tagad varēs ņemt vērā iegādāties paredzēto preču, pakalpojumu un specifisko darbu veikšanas un ražošanas procesu. Lai nodrošinātu attiecīgo preču ražošanu vai pakalpojumu sniegšanu, viņi varēs izšķirties par attiecīgā līguma slēgšanu ar uzņēmumu, kurā strādā visvairāk nelabvēlīgā situācijā esošu personu, piemēram, ilgtermiņa bezdarbnieku. Viņi varēs ņemt vērā arī attiecīgo darba ņēmēju specifiskus darba apstākļus, un tas varētu pārsniegt juridiskās prasības;
 - šos kritērijus varēs attiecināt vienīgi uz personālu, kas iesaistīts tajā būvniecībā, ražošanā vai preču vai pakalpojumu nodrošināšanā, kas īpaši paredzēta attiecīgajā publiskajā iepirkumā. Tas nozīmē, ka nevarēs prasīt, lai uzņēmumam būtu vispārīga politika attiecībā uz sociālo un vides aizsardzības standartu ievērošanu, tāpēc ka šāda prasība neattiecas precēm un pakalpojumiem, kuri tiek iegādāti.
- Tiek sekmēta arī **sociālā iekļautība**. Tagad līgumu slēgšanas tiesības varēs rezervēt:
 - specifiskām struktūrām (“aizsargātām darbnīcām”) vai sociālajiem uzņēmumiem, kuru mērķis ir neaizsargāto personu iekļaušana, neatkarīgi no veicamo darbu, sniedzamo pakalpojumu un piegāžu veida. Lai varētu piedalīties šādos rezervētos iepirkumos, 30 % uzņēmuma darba ņēmēju ir jābūt neaizsargātajām personām;
 - bezpeļņas uzņēmumiem, kuru uzdevums ir sniegt kādu sabiedrisko pakalpojumu, kura pamatā ir personāla līdzdalība, tad, ja līgumi ir par atsevišķu veidu sociālajiem pakalpojumiem un to darbības laiks ir ierobežots (maksimums 3 gadi).

- Direktīvās uzskaitītajiem **sociālajiem, kultūras un veselības aizsardzības pakalpojumiem** un dažiem citiem pakalpojumiem, tādiem kā juridiskie pakalpojumi, viesnīcu un izmitināšanas pakalpojumi, ēdināšanas pakalpojumi, piemēros **jaunu vienkāršotu režīmu** (sk. 6. faktu lapu):
 - to piemēros līgumiem, kuru vērtība pārsniedz 750 000 eiro (salīdzinājumā ar 200 000 eiro robežu, kas piemērojama citiem pakalpojumiem). Tiek pieņemts, ka līgumi, kuru cena ir zemāka un kurus nefinansē no ES fondiem, interesē tikai attiecīgās dalībvalsts uzņēmumus;
 - publiskie pircēji varēs piešķirt līgumu slēgšanas tiesības to piedāvājumu iesniedzējiem, kuri atbilst visiem tiem kvalitātes kritērijiem, tādiem kā piedāvāto pakalpojumu pieejamība, nepārtrauktība un ilgtspēja, kuri, pēc attiecīgo pircēju domām, attiecīgajam pakalpojumam ir izšķiroši;
 - neskaitot pienākumu pret visiem uzņēmumiem attiekties vienādi un nodrošināt pienācīgu publiskumu attiecībā uz konkursa izsludināšanu un līgumslēgšanas tiesību piešķiršanu (vienkāršotā veidā), uz attiecīgajām procedūrām attieksies valsts noteikumi.
- Jaunie ES noteikumi neskar to, **kā valstīs organizē sabiedriskos pakalpojumus**:
 - sabiedrisko pakalpojumu organizēšanas veida izvēle ir vienīgi dalībvalstu ziņā. Valsts iestāde pati, izmantojot pašu resursus, var izpildīt tās ziņā esošus sabiedriskas nozīmes uzdevumus vai vērsties pie ārējām struktūrām;
 - noteikumi par publisko iepirkumu un koncesijām ir piemērojami tikai ārpakalpojumiem, kad valsts iestāde izšķiras par šādu organizācijas veidu;
 - noteikumi par publisko iepirkumu neregulē sadarbību starp iestādēm, tādām kā pašvaldībās; šo sadarbību tagad garantē jaunie noteikumi, kuros precizēti tās specifiskie nosacījumi (sk. 5. faktu lapu).
- Uzņēmējus, kas pārkāpj atsevišķus noteikumus vai neveic pienākumus, **izslēdz no dalības publiskajā iepirkumā**. Valsts iestādēm tagad ir pienākums izslēgt no dalības publiskā iepirkumā uzņēmējus:
 - ja tie ir sodīti par nodokļu vai sociālās apdrošināšanas iemaksu nemaksāšanu. Ja attiecīgās valsts iestāžu rīcībā ir nemaksāšanas pierādījums, pretendentu var izslēgt arī tad, ja nav bijis tiesas sprieduma;
 - attiecīgo piedāvājumu noraidīs, ja nebūs ievērota horizontālā “sociālā klauzula” (sk. iepriekš).
- Specifiski noteikumi tagad attiecas uz **apakšuzņēmuma līgumiem**:
 - valsts iestādēm arī ir jānodrošina, ka tiek ievērotas vides un sociālās saistības un darba tiesības, kas piemērojamas un izriet no ES tiesībām, valsts tiesībām, koplīgumiem un starptautiskajām tiesībām. Teiktais attiecas arī uz apakšuzņēmuma līgumiem;

- piedāvājumu iesniegšanas posmā var prasīt, lai visi uzņēmumi precizētu to līguma daļu, kuru tie neplāno izpildīt paši, bet gan uzticēt trešām personām. Atsevišķos gadījumos uzņēmumam, kuram piešķirtas līguma slēgšanas tiesības, būs jāpaziņo publiskajam pircējam to apakšuzņēmēju kontaktinformācija un nosaukumi. Šos pienākumus ir iespējams attiecināt arī uz apakšuzņēmēju apakšuzņēmējiem;
- ir iespējams noteikt atbildības ķēdi;
- par apakšuzņēmēja pakalpojumiem publiskais pircējs vajadzības gadījumā var samaksāt tieši.